

PAGARBOS ŽMOGUI REALIZAVIMO RAIŠKA LIETUVOS TEISĖJŲ VEIKLOJE

Žaneta Navickienė¹

¹*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto
Policijos veiklos katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (837) 303663
El. paštas: zaneta.navickiene@mruni.eu*

Anotacija. Straipsnyje išryškinant vertybių integralumą, analizuojamas pagarbos žmogui, kaip vieno svarbiausių Lietuvos teisėjų profesinės etikos principų, turinys, ir šio principo realizavimo praktikoje vektoriai. Profesinės etikos nuostatų realizavimas praktikoje – neatsiejama bendros teisėjo veiklos dalis, teisėjo profesijos įvaizdžio stiprinimo grandis, leidžianti visuomenei įvertinti ne tik kiekybinius teismų veiklos rezultatus, bet ir kokybinius faktorius – asmens lūkesčius, ginant savo teises.

Straipsnio tikslas – analizuojant Teisėjų etikos ir drausmės komisijos sprendimus, išnagrinėti pagarbos žmogui principo turinį ir apibrėžti pagrindinius jo realizavimo vektorius praktikoje. Straipsnį sudaro dvi dalys. Pirmojoje dalyje analizuojama pagarbos žmogui principo esmė ir turinys. Antrojoje dalyje per Teisėjų etikos ir drausmės komisijos sprendimų prizmę, analizuojama, kaip šis principas realizuojamas praktikoje. Pagarbos žmogui principo turinio aiškinimas saistomas teisėjo santykiu su kitais asmenimis. Pagarba kitam žmogui integraliai pasireiškia per tokias vertybes kaip pavyzdingumas, dėmesingumas, taktiškumas, sąžiningumas, padorumas. Tyrimo rezultatai parodė, jog nustatinėjant, kaip laikomasi pagarbos žmogui principo įgyvendinimo, dažnai kompleksiskai vertinamos tiek vidinės teisėjo nuostatos, tiek išoriniai veiksmai. Pastebima, jog neretai teisėjo elgesys vertintinas per proceso dalyvių kaip stebėtojų prizmę. Todėl itin pabrėžtinai teisėjo asmenybės parametru vaidmuo – emocinio intelekto ir etikos reikalavimo teisėjo kalbai ir kultūrai svarba.

Pagrindinės sąvokos: etikos principai, pagarba žmogui, profesinė etika, teisėjas, Teisėjų etikos ir drausmės komisija

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Šiuolaikinėje personalo vadybos paradigmoje itin didelis dėmesys skiriamas profesionalumo ugdymui. Kaip pažymi E. Gudavičius, „profesionalumas – ne vien žinios ir sugebėjimai. Tai darbo lygis ir šį lygį atitinkančios elgesio normos“¹. Todėl darbuotojui būtinos asmeninės dalykinės savybės ir elgesys, profesinių etikos principų laikymasis yra ne tik kompozicinė darbuotojo profesionalumo dalis – tai neretai tampa ir svarbiu indikatoriumi, lemiančiu konkrečios profesijos vertinimą visuomenėje. Klasikinėje profesionalumo raiškoje asmeninės dalykinės savybės įvardijamos kaip sudėtinė kompetencijos dalis. Visgi, inovacinio požiūrio kryptyje šios savybės ryškėja kaip tikslinis, savarankiškas ir

¹ Gudavičius E. *Los Caprichos. Du tūkstantis devintieji*. Vilnius: Aidai, 2015. P. 364.

pagrįstas profesionalumo komponentas². Tai tikslingai leidžia pabrėžti elgesio principų ir asmeninių dalykinių savybių svarbą ir juos analizuoti bendrojoje profesionalumo raiškoje.

Pastaruoju metu stebimas atsakomybės etikos aktualizavimas konkrečiose veiklos srityse. Įžvelgiama, jog atsakomybės etikos nuostatų taikymas konkrečiose srityse įpareigoja asmenis labai atsakingai elgtis santykiuose su aplinka ir kitais asmenimis ir pagrįsti tam tikras elgesio turinio taisykles³. Vertybių integralumo dilema, iškelta aksiologijoje, leidžia teigti, jog profesinės etikos nuostatų realizavimas neatsiejamas nuo bendro profesijos įvaizdžio, leidžia visuomenei įvertinti, kaip yra pasitikima konkrečios profesijos atstovais (ne tik veiklos rezultatais, bet ir profesinės etikos nuostatų laikymusi: veiksmis, elgesiu, turimomis savybėmis).

Visuomenės pasitikėjimo teisėsaugos institucijomis vertinimo skalėje itin svarbią vietą užima visuomenės pasitikėjimo rodikliai teismų darbu. Tai leidžia preiumuoti, kad visuomenė yra aktyvi vertindama pamatinių principų – demokratijos, teisingumo, nešališkumo, rungtyniškumo, pagarbos žmogui – realizavimą praktikoje. Šių principų realizavimas atspindimas ne tik kiekybine išraiška – kiek bylų ir kaip greitai išnagrinėta teismuose, bet ir kokybišku teisėjų darbo vertinimu: ar teisminis procesas buvo sąžiningas ir nešališkas, ar jo metu pagarbiai elgtasi su proceso šalimis ir realizuotas rungtyšnikumo principas, ar priimtas teisingas sprendimas. Bangaloro teisėjų elgesio principų komentare pažymėta, jog „labai svarbu, kad teisėjai individualiai arba kolektyviai jaustų pagarbą teisėjo pareigoms ir vertintų jas kaip visuomenės pasitikėjimą teismų sistema bei stengtųsi jį padidinti ir išsaugoti“⁴. Taigi, diskutuojant, kokių savybių reikia teisėjui, vykdančiam teisingumą, pažymimi „du reikalavimai, kildinami iš Konstitucijos: aukšta kvalifikacija ir nepriekaištinga reputacija, o trečiasis, eksplicitiškai neišreikštas Konstitucijoje, yra žmogiškosios savybės, susiformuojančios dorovinio tautinio identiteto, gerųjų šeimos vertybių standartų pagrindu“⁵. Todėl dabartinė vertybių integralumo svarba teisėjo veikloje įrodo didelę praktinę aksiologijos reikšmę ir visoje teismų veikloje.

Teisėjų profesinės etikos klausimai neretai sulaukia mokslininkų dėmesio ir nagrinėti pakankamai išsamiai tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse. Lietuvoje teisėjų profesinės etikos

---

² Evans L. Professionalism and Professional Development: What These Research Fields Look Like Today – And What Tomorrow Should Bring. Hillary Place Papers, 2nd edition (Jan 2015), University of Leeds. P. 6.

³ Apie atsakomybės etiką žr. Halder A. Filosofijos žodynas. Alma Littera, 2002. P. 62.

⁴ Bangaloro teisėjų elgesio principai. Haga, 2002. [žiūrėta 2017-05-30]. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-etikos-ir-drausmes-komisija/apie-komisija/182>

⁵ Gintaras Kryževičius: „Ne tik teisingas procesinis sprendimas pats savaime mus puošia“. Teismai.lt. Nr. 4. 2017 m. gruodis. [žiūrėta 2017-12-20]. Prieiga internetu: http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/12/d2_zurnalas_nr12_-210x2975mmweb.pdf.

klausimus analizavo R. Brazienė ir Ž. Budzienė⁶, T. Berkmanas ir E. Gruodytė⁷, Ž. Navickienė⁸, Pastaruoju metu Lietuvos teisėjų profesinės etikos nagrinėtinų klausimų ratui priskirtinos tokios mokslinės tematikos kaip nuosaikaus teisėjavimo etikos idėjos plėtojimas⁹, teisėjo profesionalumo raiškos pristatant trinarę profesionalumo struktūrą dimensijos¹⁰, garbės teismų praktikos ir etinio ugdymo reglamentavimo ypatumai¹¹, atskirų teisėjo etikos principų realizavimo vektoriai¹².

Užsienio šalių mokslininkai pabrėžė teisėjo asmeninių dalykinių savybių įtaką sprendimų priėmimui¹³. Teisėjo profesinės etikos klausimus nagrinėjo L. Bañada-Hirèche ir G. Garmilis¹⁴, A. R. Reeves¹⁵ ir kiti autoriai. Atskirus teisėjo etikos principus nagrinėjo Ch. Crabtree ir M. Nelson¹⁶, Ch. G. Geyh¹⁷, W. B. Wendley¹⁸, R. D. Rotunda¹⁹.

Tyrimo naujumas. Siekis išnagrinėti asmeninių dalykinių savybių, profesinės etikos principų kaip vieno iš trijų kompozicinių profesionalumo elementų raišką, pagrindžiant vertybių integralumo klausimą teisėjo veikloje ir taip išryškinant aksiologijos praktiškumą, lėmė ir šios naujos temos pasirinkimą ir gvildenimą. Pažymėtina, jog atskiri moksliniai teisėjo

---

⁶ Brazienė R., Budzienė Ž. Judge Profession Status in Lithuania: Theoretical Presumptions and Empirical Evidence. *Socialiniai tyrimai / Social Research*. 2011, 2 (23). P. 5–14.

⁷ Berkmanas T., Gruodytė E. Teisininkų etikos vertybių realumo ir modeliavimo problemos. *Problemos*. Nr. 85. 2014. P. 79-90.

⁸ Navickienė Ž. Lietuvos teisėjų etikos principų realizavimo vektoriai stiprinant profesionalumą. Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai. Kolektyvinė monografija. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas. 2017. P. 73-79.

⁹ Berkmanas T. Motives in Support of Judicial Activism: Critique and Ethics of Restrained Adjudication as an Alternative. *Baltic Journal of Law & Politics*, 2 (1). 2009. P. 112–134.

¹⁰ Navickienė Ž., Žiemelis D. Lietuvos teisėjų profesionalumo dimensijos: kvalifikacija, kompetencija ir asmeninės savybės. *Teisė*, 2015, t. 97. P. 183–199.

¹¹ Teisininkų etika: nuo status quo pavyzdinio modelio link: kolektyvinė monografija (autorių kolektyvas: Gruodytė E., Berkmanas T., Kiršienė J., Kirchner S., Gervienė S., Szymanski Ch. F., Žičienė S., Veršinskas T., Malinauskas V.). Vytauto Didžiojo universitetas, 2016.

¹² Navickienė Ž. Lietuvos teisėjų etikos principų realizavimo vektoriai stiprinant profesionalumą. Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai. Kolektyvinė monografija. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas. 2017. P. 73-79.

¹³ Wistrich A.J., Rachlinski J.J., Guthrie Ch. Heart Versus Head: Do Judges Follow the Law or Follow Their Feelings? *Texas Law Review*. 2015. Vol. 93. P. 855-922. Taip pat žr. Hartz H., L. How Do Judges Think? *Denver university law review*. 2014. P. 575-581.

¹⁴ Bañada-Hirèche L., Garmilis G. Accounting Professionals' Ethical Judgment and the Institutional Disciplinary Context: A French–US Comparison. *Journal of Business Ethics*, 2015, vol. 131, 1. P. 1–21.

¹⁵ Reeves A. R. Do Judges Have an Obligation to Enforce the Law?: Moral Responsibility and Judicial-Reasoning. *Law and Philosophy*, 2010, Vol. 29, No. 2. P. 159–187.

¹⁶ Crabtree Ch., Nelson M. The Corrosive Effect of Natural Resource Dependence on De Facto Judicial Independence. 2017. [žiūrėta 2017-07-17]. Prieiga internetu: <http://mjnelson.org/papers/CrabtreeNelsonNatRes.pdf>

¹⁷ Geyh Ch. G. The Dimensions of Judicial Impartiality. *Florida Law Review*. 2013. Volume 65. Issue 2. P. 493-551.

¹⁸ Wendley W. B. Impartiality in Judicial Ethics: A Jurisprudential Analysis. *Notre Dame J.L. Ethics & Pub.* 2008. Vol. 22. Issue 2. P. 305-323.

¹⁹ Rotunda R. D. Judicial Transparency, Judicial Ethics, and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. *Loyola University Chicago Law Journal*. 2010. Volume 41. Issue 2. P. 301-325.

profesinės etikos klausimai nagrinėjami pakankamai, tačiau labai svarbu vystyti praktinę aksiologijos variaciją – mokliškai įvertinti konkrečių teisėjo etikos principų realizavimo vektorius praktinėje teisėjo veikloje. Taip galėtų būti stiprinamas teisėjo etikos vaidmuo praktikoje, o tuo pačiu ir vertybių integralumo reikšmė teisėsaugos institucijų veikloje. **Šio tyrimo objektas** orientuotas į pagarbos žmogui principo turinį teisėjo vertybių integralumo kontekste, o **tyrimo tikslas** – išnagrinėti pagarbos žmogui, kaip teisėjų etikos principo, turinį ir pagrindinius jo realizavimo vektorius praktikoje. Siekiant užsibrėžto tikslo, **keliami šie uždaviniai:**

1. Išanalizuoti pagarbos žmogui, kaip teisėjų etikos principo, turinį.

2. Analizuojant Teisėjų etikos ir drausmės komisijos, Teisėjų garbės teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo sprendimus, nustatyti pagrindinius pagarbos žmogui principo realizavimo praktikoje vektorius.

Tyrimo metodai. Straipsnyje panaudoti šie teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai: aprašomasis-lyginamasis, analitinis-kritinis, dokumentų turinio ir mokslinės literatūros analizės metodas. Taikant aprašomąjį-lyginamąjį, palyginimo, taip pat dokumentų turinio ir mokslinės literatūros analizės metodus, analizuojamas pagarbos žmogui, kaip teisėjo etikos principo, esmė ir turinys. Taip pat lyginama, kaip šis principas įtvirtintas ir kitų teisėsaugos institucijų subjektų – prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno – veikloje.

Analitinio-kritinio ir dokumentų turinio analizės metodais išanalizuoti 60 (2014-2018 metų), iš jų buvo atrinkti aktualūs 9 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos priimti sprendimai. Tyrimo metu taip pat buvo išanalizuoti 14 Teisėjų garbės teismo²⁰ (2014-2018 metų) priimti sprendimai²¹ dėl Teisėjų etikos ir drausmės komisijos iškeltų drausmės bylų, iš jų atrinkti 2 tyrimui aktualūs sprendimai. Be to, buvo išnagrinėti 7 Lietuvos Aukščiausiojo teismo²² (2014-2018 metų) sprendimai dėl Teisėjų garbės teismo priimtų sprendimų. Šių sprendimų analizės pagrindu įvertinta, kaip konkrečiai realizuojamas pagarbos žmogui principas teisėjo veikloje.

²⁰ Vadovaujantis Teisėjų garbės nuostatais, Teisėjų garbės teismas nagrinėja teisėjų drausmės bylas, kurias iškelia Teisėjų etikos ir drausmės komisija. Žr. Teisėjų garbės nuostatai, patvirtinti Teisėjų tarybos 2014 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 13P-68-(7.1.2).

²¹ 2014-2018 metais Teisėjų garbės teismas išnagrinėjo 14 teisėjų drausmės bylų. Pavyzdžiui, pernai per ataskaitinį laikotarpį Teisėjų garbės teismas iš viso išnagrinėjo 4 Teisėjų etikos ir drausmės komisijos iškeltas drausmės bylas, iš jų – 3 drausmės bylos išnagrinėtos 2017 m., 1 drausmės byla – 2018 m. Plačiau žr. Teisėjų garbės teismo 2017 metų veiklos ataskaita. [žiūrėta 2018-06-05]. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/tgt-ataskaita-2017-m.pdf>. Taip pat žr. Teisėjų garbės teismo 2016 metų veiklos ataskaita. [žiūrėta 2018-06-05]. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-garbes-teismas/apie-garbes-teisma/177>

²² Teisėjų garbės teismo sprendimas per dešimt dienų nuo jo priėmimo gali būti skundžiamas Aukščiausiajam Teismui. Tokius skundus Aukščiausiajame Teisme nagrinėja trijų teisėjų kolegija.

PAGARBOS ŽMOGUI KAIP TEISĖJO ETIKOS PRINCIPŲ ESMĖ IR TURINYS

Pagarba – pamatinė dorovės sąvoka, kuomet žmonių santykiai grindžiami nelygstamo kiekvieno asmens vertingumo pripažinimu²³. Pagarbos išraiškos būdų yra daugybė, ji pasireiškia santykiuose su kitais žmonėmis. Esminis pagarbumo bruožas – tai rodomas dėmesingumas kitam žmogui, gebėjimas jį suprasti, išklausti, korektiškas ir taktiškas elgesys santykyje su kitu žmogumi.

Pagarbos žmogui principo reikšmė akcentuojama Lietuvos Respublikos Prezidentės²⁴, teismų vadovų²⁵, taip pat ir visuomenės, vertinančios teismų veiklą ir išreiškiančios pasitikėjimą šia institucija. Valstybė, įgyvendindama Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas ir garantuodama žmogaus teisių apsaugą, privalo ne tik priimti žmogaus teises užtikrinančius teisės aktus, bet taip pat nustatyti žmogaus teisių apsaugą užtikrinančių institucijų sistemą²⁶. Pagarbos žmogui principas teismų veikloje kyla iš konstitucinės nuostatos, kuria saugomos žmogaus teisės ir laisvės. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta nuostata, teigianti, jog žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės²⁷, saugomos demokratinės valstybės. Pagarbos žmogui principo įgyvendinimas – visų teisėsaugos institucijų veiklos uždavinys. Štai prokuroras ir ikiteisminio tyrimo pareigūnas, atlikdami įstatymo numatytus veiksmus, privalo išreikšti pagarbą bet kuriam proceso dalyviui, dalyvaujančiam ikiteisminiame tyrime. Mandagus ir pagarbus, geranoriškas elgesys su piliečiais, suprantamas jo teisių ir pareigų išaiškinimas yra pagarbos žmogui principo esmė. Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodekse numatyta, kad pareigūnas privalo „gerbti ir ginti kiekvieno žmogaus orumą bei pagrindines teises ir laisves“²⁸. Kaip konkrečiai pasireiškia tokia pagarba pareigūno veikloje, nėra išsamiai atskleista ir nėra detalizuojama (žr. 1 lentelę). Todėl siūlytinas išsamesnis šio principo aiškinimas: taip galėtų būti padedama ikiteisminio tyrimo pareigūnui konkrečiau suvokti šio principo taikymo ypatumus praktikoje.

²³ Žemaitis V. Etikos žodynas. Rosma. 2005. P. 238.

²⁴ Prezidentė: „Teismų sistemoje lūžis akivaizdus“. Teismai.lt. Nr. 4. 2017 m. gruodis. [žiūrėta 2017-12-20]. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/12/d2_zurnalas_nr12_-210x2975mmweb.pdf>.

²⁵ Gintaras Kryževičius: „Ne tik teisingas procesinis sprendimas pats savaime mus puošia“. Teismai.lt. Nr. 4. 2017 m. gruodis. [žiūrėta 2017-12-20]. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/12/d2_zurnalas_nr12_-210x2975mmweb.pdf>.

²⁶ Žiobienė E. Nacionalinės žmogaus teisių institucijos perspektyvos Lietuvoje. *Jurisprudencija*. 9 (111). 2008. P. 86.

²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992. Nr. 31-953; Nr. 33-1014 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

²⁸ Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. V-347.

Pažymėtina, jog prokuroro veikloje pagarbos žmogui principas, nors neabejotinai yra svarbus ir pasižymi aiškiu taikymu bendrame vertybių integralumo kontekste, tačiau nėra įtvirtintas Lietuvos prokurorų etikos kodekse²⁹. Šis principas nėra analizuojamas ir Lietuvos Respublikos prokurorų etikos kodekso taikymo praktiniame vadove³⁰. Šiame vadove yra įtvirtintas pagarbos įstatymui principas, kuris įpareigoja prokurorą laikytis etikos nuostatų surašant procesinius dokumentus ir sakant viešas kalbas, vienodai rodyti pilietinę ir profesinę pagarbą teisės normoms, dalyvauti teisėkūros procese nusikalstamumo prevencijos ir teisinės valstybės principų įtvirtinimo veikloje garantuojant žmogaus teisių apsaugą ir orumo neliečiamumą³¹. Taigi, šiame teisės akte pagarbos žmogui principas nėra įtvirtintas ir nedetalizuojamas ir kitų etikos principų turinyje. Tačiau visgi, šis principas yra įtvirtintas Prokurorų elgesio kodekse, priimtame 2013 metais Tarptautinio teisingumo teismo³². Šio teisės akto 4 skyriaus 8 punkte pagarba žmogaus teisėms suvokiama kaip nediskriminavimas nei asmens, nei asmenų grupės³³. Todėl neabejotina, jog pagarbos žmogui principas yra reikšmingas prokuroro veikloje, todėl jam turėtų būti skirtas didesnis dėmesys tiek teisinio regliavimo, tiek teisės taikymo kontekste. Pirma, šis principas turėtų būti įtvirtintas prokuroro etikos kodekse. Antra, praktiniame vadove galėtų būti detalai išaiškinta, kaip suprantamas pagarbos žmogui turinys ir kokiais konkrečiais prokuroro veiksmais šis principas realizuojamas.

1 lentelė. Teisėjų, prokurorų ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų (tyrėjų) pagrindinių etikos principų teisinis įtvirtinimas ir jų turinio aiškinimas (sudaryta autorės)

Subjektai/ Principai	Nepriklausomumas	Nešališkumas	Teisingumas	Pagarba žmogaus teisėms
Teisėjas	Įtvirtintas LR Konstitucijoje ir Teisėjų etikos kodekse, kuriame ir detalizuojamas	Įtvirtintas LR Konstitucijoje ir Teisėjų etikos kodekse, kuriame ir detalizuojamas (abu principai kartu)		Įtvirtintas ir detalizuojamas Teisėjų etikos kodekse

²⁹ Lietuvos prokurorų etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. I-15.

³⁰ Prokurorų etikos kodekso taikymo praktinis vadovas [žiūrėta 2017-09-27]. Prieiga internetu: <<http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/03/prokuroru-etikos-kodekso-taikymo-praktinis-vadovas-red.pdf>>

³¹ Ten pat.

³² Code of Conduct for the Office of the Prosecutor. International Criminal Court. Hague, 2013. [žiūrėta 2018-04-08]. Prieiga internetu: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otj/otp-coc-Eng.pdf>

³³ Ten pat.

Prokuroras	Įtvirtintas LR Konstitucijoje, tačiau nedetalizuojamas. Prokurorų etikos kodekse nėra įtvirtintas	Įtvirtintas ir detalizuojamas Prokurorų etikos kodekse	Įtvirtintas ir detalizuojamas Prokurorų etikos kodekse	Nėra įtvirtintas
Tyrėjas	Nėra įtvirtintas (principas galėtų būti išvestinis kaip savarankiškumo raiška pagal numatytus įgaliojimus)	Įtvirtintas Policijos etikos kodekse, tačiau nedetalizuojamas	Įtvirtintas Policijos etikos kodekse, tačiau nedetalizuojamas	Įtvirtintas Policijos etikos kodekse, tačiau nedetalizuojamas

Anot Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, teismai yra pagrindinė institucinė žmogaus teisių ir laisvių garantija³⁴. Pažymima, jog galioja konstitucinis teisminės gynybos prioriteto ir universalumo principas, kurio veiksmingumas tiesiogiai siejasi su konstituciniu principu „teismui visi asmenys lygūs“³⁵. Iš vienos pusės, asmuo, kurio teisės pažeidžiamos, gali kreiptis į teismą, iš kitos pusės – teismas, vykdydamas teisingumą, privalo gerbti kiekvieno žmogaus teises ir laisves. Taigi, visuomenė tampa tiesioginiu teismų veiklos vertintoju. Todėl pagrįstai teigiama, jog šiuolaikinėje valstybėje, intensyvėjant visuomeniniam gyvenimui, augant visuomenės sąmonei, didėja visuomenės dėmesys teisingumui, visuomenė kelia didesnius reikalavimus teisėjų kvalifikacijai ir teisėjų etikai³⁶. Pagarbos žmogui principas – viena iš fundamentalių teisėjo etikos nuostatų, kurios turinį sudaro teisėjo ir asmens tam tikras daugiakomponentis santykis. Pagarbos žmogui principas apima keletą momentų, kurių esmingiausius galima būtų traktuoti taip:³⁷

- *Elementarią pagarbą* žmogaus teisėms ir laisvėms, jo orumui, skatinant laikytis teisės aktų nuostatų (mandagus ir taktiškas komunikavimas, pagarbūs ir geranoriškas elgesys ir pan.);
- *Pagarbą procese dalyvaujantiems asmenims* (dėmesingas ir taktiškas reagavimas į asmenų prašymus ar pagrįstas jų atmetimas; supratingas ir pagrįstas paaiškinimas, suprantamas aplinkybių ar informacijos detalizavimas);
- *Laikymąsi bylų nagrinėjimo grafiko* (išankstinis informavimas apie grafike esančios informacijos pakeitimus).

³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo 37 straipsnio pirmosios dalies 7 punkto, 39 straipsnio, 40 straipsnio pirmosios bei antrosios dalių, 45 straipsnio ir 46 straipsnio antrosios bei trečiosios dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. (Byla Nr. 12/95).

³⁵ Ibid.

³⁶ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. birželio 15 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui V. A. (Nr. 18 P-14).

³⁷ Lietuvos Respublikos teisėjų elgesio kodeksas, patvirtintas Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 12 P-8.

Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodekse – praktiniame vadove pagarbos žmogui principo turinys aiškinamas per penkias pagrindines nuostatas, kurios įvardinamos kaip pagrindinės teisėjo šios veiklos taisyklės³⁸:

- gerbti žmogų, jo teises ir laisves;
- gerbti teisę ir visada veikti taip, kad nebūtų pažeidžiami teisingumo principai;
- pagarbiai išklausyti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus, o nepagrįstus prašymus atmesti taktiškai; tačiau teisėjas turi būti reiklus proceso tvarkos pažeidėjams;
- laikytis bylų nagrinėjimo grafiko, o jį pakeitus paaiškinti proceso dalyviams pasikeitimo priežastis;
- atliekant pareigas, gerbti proceso dalyvių teises ir orumą, jokia forma ar būdu neskatinti jų nesilaikyti įstatymų bei kitų teisės aktų, juos pažeisti.

Šio praktinio vadovo nuostatos visgi kelia klausimą, kaip konkrečiai, koku teisėjo elgesiu, kokiais veiksmais turi būti užtikrinamas, realizuojamas pagarbos žmogui principas. Taigi, teisėjų veiklos vertinime susiduriama su situacijomis, kuomet sprendžiama, kaip teisėjas savo veikloje laikosi šio principo ir jį realizuoja. Pagarbos žmogui principo realizavimas teisėjo veikloje pirmiausia pasireiškia per jo santykį su kitais asmenimis. Nors Teisėjų etikos kodekse šio principo turinys aiškiai išdėstytas, visgi sutiktina, jog vertinant teisėjų elgesį, dažnai šio principo laikymasis vertinamas vienoje raiškoje kartu su kitais etikos principais, tokiais kaip pavyzdingumas, padorumas, sąžiningumas ir atskirai nėra atribojimas. Manytina, kad tokia šių principų takoskyra iškreiptų visuminį pagarbos žmogui principo suvokimą – kertinis šio principo turinio aiškinimas saistomas teisėjo santykiu su kitais asmenimis, todėl pagarba kitam žmogui pasireiškia per tokias vertybes kaip pavyzdingumas, dėmesingumas, taktiškumas, sąžiningumas, padorumas.

PAGRINDINĖS PAGARBOS ŽMOGUI PRINCIPO REALIZAVIMO RAIŠKOS PRAKTIKOJE

Atlikta Teisėjų etikos ir drausmės komisijos priimtų sprendimų analizė rodo, jog Teisėjų etikos ir drausmės komisija, vertindama, kaip laikomasi pagarbos žmogui principo įgyvendinimo, dažnai vertina kompleksiškai tiek vidines teisėjo nuostatas, tiek išorinius veiksmus. Šiame kontekste vertinamas teisėjų vidinis valinis veiksmų pobūdis: ar veiksmai buvo padaryta tyčia ar aplaidžiai, kaip konkrečiai jie pasireiškė, taip pat susaistant su

---

³⁸ Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas – praktinis vadovas. Rengėjai A. Norkūnas, T. Valytė. Vilnius, 2014. (Remtasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartimi).

pareigingumu, pavyzdžiui, ar buvo galimybė pranešti apie neįvyksiantį teismo posėdį³⁹. Kaip jau minėta, įgyvendinant pagarbos žmogui principą, drauge vertintinos teisėjo vidinės nuostatos ir teisėjo elgesys (išoriniai veiksmai). Pavyzdžiui, Teisėjų etikos kodekso 6 str. 4 p. nustatytas pagarbos žmogui principas įpareigoja teisėją laikytis bylų nagrinėjimo grafiko, o jį pakeitus paaiškinti proceso dalyviams pakeitimo priežastis. Teisėjas turi visada elgtis sąžiningai (13 str. 3 p.)⁴⁰, pavyzdinčiai, saugoti savo profesijos garbę ir prestižą, laikytis etikos reikalavimų.

Vertinant pagarbos žmogui aspektą, svarbus ir teisėjo tiesioginis kontaktas (elgesys) su proceso dalyviais, t. y. ar šis elgesys yra mandagus ir neutralus su proceso dalyviais. Bangaloro teisėjų elgesio principų, priimtų 2002 m. Hagoje vykusiame teismų pirmininkų posėdyje, 3 p. nustatyta, kad teisėjas turi užtikrinti, kad jo elgesys protingo stebėtojo požiūriu yra nepriekaištingas. Teisėjo veiksmai ir elgesys turi patvirtinti žmonių tikėjimą teismų sistemos garbingumu⁴¹. Vadinasi, pagarbos žmogui principas realizuojamas ir per stebėtojo prizmę – kaip jo požiūriu atrodo teisėjo veikla: ar jis yra gerbiamas teisėjo. Sprendimų analizė parodė, jog pareiškėjų teiginiuose galimas pagarbos žmogui principo pažeidimas pasireiškia tuo, jog teisėjas nebuvo neutralus, jo užduodamų klausimų formuluotės, priekaištingas balso tonas, verbalinė kalba (nuolat purtė galvą, dūsavo) aiškiai ir nedviprasmiškai leido suprasti, kad atsakovo prieštaravimai nepagrįsti⁴². Šiuo atveju labai svarbus konkrečių faktų, kuriais remiantis identifikuojami galimi pažeidimai dėl pagarbos žmogui, pateikimas (pavyzdžiui, posėdžio įrašų perklausas). Kaip pažymima sprendimuose, negalima konstatuoti pažeidimų, jeigu nėra duomenų, jog teisėjo bendravimas su proceso dalyviais, pavyzdžiui, advokatu, buvo nemandagus, pažeidžiantis etikos reikalavimus⁴³. Taigi, būtinas akivaizdus tokio elgesio faktas. Pagarbos žmogui principas nustato, kad teisėjas privalo pagarbiai išklausyti procese dalyvaujančius asmenis, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus, be to, atlikdamas savo pareigas, privalo gerbti proceso dalyvių teises ir orumą⁴⁴. Tačiau visgi, net iškėlus drausmės bylą ir perdavus nagrinėti Teisėjų garbės teismui, jis, priimdamas sprendimą, vertina bylos aplinkybių visumą ir paties teisėjo požiūrį į konkrečią situaciją, todėl gali tik apsiriboti

³⁹ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2016 m. balandžio 4 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjui V. K. (Nr. 18 P-2).

⁴⁰ Lietuvos Respublikos teisėjų elgesio kodeksas, patvirtintas Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 12 P-8.

⁴¹ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. gegužės 11 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjui E. Ž. (Nr. 18 P-13).

⁴² Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2016 m. balandžio 4 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui V. K. (Nr. 18 P-5).

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2014 m. gruodžio 8 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui A. G. (Nr. 18 P-11). Taip pat žr. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. kovo 13 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjui V. A. (Nr. 18P-2).

svarstymu, o ne skirti nuobaudą⁴⁵. Teisėjų garbės teismo sprendimų analizė rodo, kad esant sisteminiams, bepasikartojantiems faktams dėl pagarbos žmogui principo pažeidimo, taip pat atsižvelgiant į neigiamą teisėją charakterizuojančią medžiagą, kuomet teisėjas jau buvo baustas už panašaus pobūdžio etikos pažeidimus ir nerodo iniciatyvos pasitaisyti, nedaro išvadų dėl savo elgesio, Teisėjų garbės teismas gali pasiūlyti Lietuvos Respublikos Prezidentui teisėją atleisti iš pareigų⁴⁶. Lietuvos Aukščiausiojo teismo sprendimuose taip pat itin pabrėžtinai teisėjo etikos veiksnių sistemiskumas, elgesio pasekmės ir aplinkybių, kuriomis buvo pažeisti tam tikri etikos principai, pabūdis ir visuma⁴⁷.

Pagarba žmogui turėtų pasireikšti elementariu mandagumu, oficialumu, lakonišku bendravimu su proceso dalyviais. Kaip pažymima, teisėjas privalo pagarbiai išklausti procese dalyvaujančius asmenis kaip to reikalauja įstatymas, dėmesingai reaguoti į jų prašymus ir siūlymus⁴⁸, o nepagrįstus prašymus atmesti taktiškai (tačiau teisėjas turi būti reiklus proceso tvarkos pažeidėjams)⁴⁹. Pavyzdžiui, nustatyta, kad teismo posėdžiuose teisėjas dažnai elgėsi pernelyg familiariai, šalis vadino vardais, nesilaikė teisėjo pareigos teismo posėdžiuose būti oficialiu, elgtis ir kalbėti taip, kaip dera valstybės autoritetą reprezentuojančiam ir teisingumą jos vardu vykdančiam asmeniui. Be to, nustatyta atvejų, kai teisėjas leidosi su šalimis ir proceso dalyviais į diskusijas, juos pertraukdavo, komentavo, neleistinai replikavo, rodė susierzinimą, kartais net šaukdavo, menkino ir žemino kolegų darbą⁵⁰.

Pagarba žmogui teisėjo veikloje pasireiškia ir tuo, kad teisėjas turi prisitaikyti prie paaiškinimų besiklausančių asmenų gebėjimo juos suprasti (išsilavinimo, gyvenimiškos patirties ir kt.)⁵¹. Teismo proceso dalyvių moralizavimas nesiderina su teisėjo pavyzdingo elgesio reikalavimais. Taip pat pabrėžtina teisėjų etikos reikalavimo teisėjo kalbai ir kultūrai svarba. Teisėjas privalo taisyklingai kalbėti ir rašyti, mintis dėstyti aiškiai, nevartoti žodžių ar formuluočių, dėl kurių gali kilti nepamatuotų interpretacijų, dviprasmybių; teisėjui derėtų vengti žargonų, paniekiamų žodžių ir posakių, ypač tuo atveju, kai kalbama apie konkrečius asmenis, tad viešam kalbėjimui, įskaitant teismo sprendimo komentavimą, derėtų pasirengti iš

⁴⁵ Teisėjų garbės teismo 2017 m. liepos 3 d. sprendimas Nr. 21P-3.

⁴⁶ Teisėjų garbės teismo 2017 m. liepos 3 d. sprendimas Nr. 21P-2.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis (GT-1-5/2016).

⁴⁸ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. vasario 5 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui J. S. (Nr. 18 P-1).

⁴⁹ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. sausio 23 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjai I. Š. (Nr. 18 P-1).

⁵⁰ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. vasario 5 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui J. S. (Nr. 18 P-1).

⁵¹ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. birželio 15 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui V. A. (Nr. 18 P-14).

anksto⁵². Todėl sprendimuose patariama teisėjams vengti moralizavimo, replikų, pastabų proceso dalyviams, susilaikyti nuo kritikos ir savo nuomonės reiškimo klausimais, kurie nesusiję su bylos esme ir procesu, nevartoti žargono, o priimto sprendimo komentavimui reikėtų pasirengti iš anksto. Kita vertus, Teisėjų etikos ir drausmės komisija atkreipia dėmesį į tai, ar teismo posėdžio eigos trūkumai yra pavieniai ar ne. Pavyzdžiui, konstatavus faktą, jog teisėjas bendraujant su kaltinamuoju stokojo pavyzdingumo ir profesionalumo, atkreipia teisėjo dėmesį dėl nepakankamo dalykiškumo, korektiškumo, tačiau apibendrinus surinktą medžiagą, vertinta visuminės aplinkybės, ar tokiu elgesiu teisėjas parodė nepagarbą žmogui⁵³.

Taip pat Teisėjų etikos ir drausmės komisijos sprendimų analizė rodo, jog pagarbos žmogui principo pažeidimas konstatuojamas ir neveikimu: tuomet, kai teisėjas be svarbios priežasties, daug kartų neatliko BPK nustatytos konkrečios teisėjo pareigos, t. y. teisėjo veiksmai (neveikimas), kai per įstatyme nustatytą terminą nepaskelbiami teismo baigiamieji aktai (procesiniai dokumentai), nepakankamai susipažįstama su byloje esančiais įrodymais, pažeidžia Teisėjų etikos kodekso 15 straipsnyje įtvirtintų pareigingumo bei pagarbos žmogui principus⁵⁴.

Atlikta Teisėjų garbės teismo sprendimų analizė parodė, jog pagarbos žmogui principo realizavimas yra neatsiejama ir profesinės veiklos dalis bendraujant ne tik su proceso dalyviais, bet ir su kolegomis⁵⁵. Teisėjai drausmės byla buvo iškelta už tai, kad „teisėja darbinėje aplinkoje bendraudama su teismo personalu nesilaikė teisėjų etikos reikalavimų: buvo nemandagi, nekorektiška, negerbė kito asmens, jį įžeidinėjo ir žemino, menkino kito asmens darbą“⁵⁶.

Pagarbos žmogui principo turinio analizė rodo, jog teisėjo veikloje šalia profesinės kompetencijos pripažinimo aktualijų labai svarbus asmenybės parametras – emocinis intelektas (emocinė kompetencija), nes teisėjas (taip pat ir tyrėjas ar prokuroras) dirba emociškai apsunkintoje aplinkoje, kur svarbu įveikti stresą, išspręsti įtemptas ar konfliktines situacijas, išlaikyti emocinę savitvardą, nėra lengva rasti kompromisą. Šiuolaikiniuose diputuose vieningai sutariama, jog emocinė kompetencija yra vienas iš sėkmingos veiklos garantų. Todėl siekiant puoselėti pagarbą žmogui ir kitas vertybes, stiprinti šių vertybių integralumą teismų veikloje, svarbus pačių teisėjų iniciatyvumas, savimonė ir aktyvūs veiksmai konsultuojantis dėl

---

⁵² Ibid.

⁵³ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. sausio 23 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjai I. Š. (Nr. 18 P-1).

⁵⁴ Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. lapkričio 6 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjai J. K. (Nr. 18 P-8).

⁵⁵ Teisėjų garbės teismo 2017 metų veiklos ataskaita. [žiūrėta 2018-06-05]. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/tgt-ataskaita-2017-m.pdf>

⁵⁶ Ten pat.

elgesio ir gilinantis į konkrečių principų realizavimo raiškas praktikoje. Taip pat tikslingas ir sisteminių didaktinių įrankių taikymas nuolat organizuojant teisėjams mokymus profesinės etikos srityje. Pavyzdžiui, 2018 metais teisėjų mokyme daugiau dėmesio skirta bendravimo psichologijai ir efektyviai komunikacijai⁵⁷.

IŠVADOS

Pagarbos žmogui principo turinio aiškinimas saistomas teisėjo santykiu su kitais asmenimis. Pagarba kitam žmogui integraliai pasireiškia per tokias vertybes kaip pavyzdingumas, dėmesingumas, taktiškumas, sąžiningumas, padorumas.

Teisėjų etikos ir drausmės komisijos sprendimų analizė rodo, jog praktikoje padaroma pažeidimų dėl pagarbos žmogui principo taikymo. Pagarbos žmogui principo pažeidimas gali būti padaromas tiek teisėjo aktyviais veiksmais, tiek ir neveikimu. Taip pat nustatyta, jog Teisėjų etikos ir drausmės komisija, taip pat Teisėjų garbės teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis teismas vertindami, kaip laikomasi pagarbos žmogui principo įgyvendinimo, ir pagal kompetenciją priimdami sprendimus, dažnai kompleksiskai vertina tiek vidines teisėjo nuostatas, tiek išorinius veiksmus.

Pagarbos žmogui realizavimo kontekste teisėjo elgesys vertintinas taip pat ir per subjektyvųjį kriterijų – proceso dalyvių kaip stebėtojų prizmę. Todėl itin pabrėžtinas teisėjo asmenybės parametrų vaidmuo – emocinio intelekto ir etikos reikalavimo teisėjo kalbai ir kultūrai svarba. Tai lavinama ir stiprinama ne tik per minėtos Komisijos sprendimų analizę ir jos sklaidą, bet ir per kitus didaktinius įrankius skiriant dėmesio praktiniams etikos klausimų sprendiniams mokymų metu, todėl būtų svarbus nuolatinis mokymų bendravimo psichologijos, efektyvios komunikacijos, emocinio intelekto ir kitomis tematikomis organizavimas.

LITERATŪRA

1. Bañada-Hirèche L., Garmilis G. Accounting Professionals' Ethical Judgment and the Institutional Disciplinary Context: A French–US Comparison. *Journal of Business Ethics*, 2015, vol. 131, 1. P. 1–21.
2. Bangaloro teisėjų elgesio principai. Haga, 2002. Prieiga internetu: <http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-etikos-ir-drausmes-komisija/apie-komisija/182>
3. Berkmanas T. Motives in Support of Judicial Activism: Critique and Ethics of Restrained Adjudication as an Alternative. *Baltic Journal of Law & Politics*, 2 (1). 2009. P. 112–134.
4. Berkmanas T., Gruodytė E. Teisininkų etikos vertybių realumo ir modeliavimo problemos. *Problemos*. Nr. 85. 2014. P. 79-90.
5. Brazienė R., Budzienė Ž. Judge Profession Status in Lithuania: Theoretical Presumptions and Empirical Evidence. *Socialiniai tyrimai / Social Research*. 2011, 2 (23). P. 5–14.

---

⁵⁷ Teisėjų tarybos 2017 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. 13P-164-(7.1.2) „Dėl 2018 m. Teisėjų mokymo programų patvirtinimo“.

6. Code of Conduct for the Office of the Prosecutor. International Criminal Court. Hague, 2013. Prieiga internetu: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/oj/otp-coc-Eng.pdf>
7. Crabtree Ch., Nelson M. The Corrosive Effect of Natural Resource Dependence on De Facto Judicial Independence. 2017. Prieiga internetu: <http://mjnelson.org/papers/CrabtreeNelsonNatRes.pdf>
8. Evans L. Professionalism and Professional Development: What These Research Fields Look Like Today – And What Tomorrow Should Bring. Hillary Place Papers, 2nd edition (Jan 2015), University of Leeds.
9. Geyh Ch. G. The Dimensions of Judicial Impartiality. *Florida Law Review*. 2013. Volume 65. Issue 2. P. 493-551.
10. Gintaras Kryževičius: „Ne tik teisingas procesinis sprendimas pats savaime mus puošia“. Teismai.lt. Nr. 4. 2017 m. gruodis. Prieiga internetu: http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/12/d2_zurnalas_nr12_-210x2975mmweb.pdf.
11. Gudavičius E. *Los Caprichos. Du tūkstantis devintieji*. Vilnius: Aidai, 2015.
12. Halder A. Filosofijos žodynas. Alma Littera, 2002.
13. Hartz H., L. How Do Judges Think? *Denver university law review*. 2014. P. 575-581.
14. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992. Nr. 31-953; Nr. 33-1014 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).
15. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos komercinių bankų įstatymo 37 straipsnio pirmosios dalies 7 punkto, 39 straipsnio, 40 straipsnio pirmosios bei antrosios dalių, 45 straipsnio ir 46 straipsnio antrosios bei trečiosios dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. (Byla Nr. 12/95).
16. Lietuvos Respublikos teisėjų elgesio kodeksas, patvirtintas Visuotinio teisėjų susirinkimo 2006 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. 12 P-8.
17. Lietuvos Respublikos teisėjų etikos kodeksas – praktinis vadovas. Rengėjai A. Norkūnas, T. Valytė. Vilnius, 2014. (Remtasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartimi).
18. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis (GT-1-5/2016).
19. Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. V-347.
20. Lietuvos prokurorų etikos kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. I-15.
21. Navickienė Ž., Žiemelis D. Lietuvos teisėjų profesionalumo dimensijos: kvalifikacija, kompetencija ir asmeninės savybės. *Teisė*. 2015, 97. P. 183–199.
22. Navickienė Ž. Lietuvos teisėjų etikos principų realizavimo vektoriai stiprinant profesionalumą. Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai. Kolektyvinė monografija. Kaunas: Mykolas Romeris universitetas. 2017. P. 73-79.
23. Prezidentė: „Teismų sistemoje lūžis akivaizdus“. Teismai.lt. Nr. 4. 2017 m. gruodis. Prieiga internetu: http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2017/12/d2_zurnalas_nr12_-210x2975mmweb.pdf
24. Prokurorų etikos kodekso taikymo praktinis vadovas. Prieiga internetu: <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/03/prokuroru-etikos-kodekso-taikymo-praktinis-vadovas-red.pdf>
25. Reeves A. R. Do Judges Have an Obligation to Enforce the Law?: Moral Responsibility and Judicial-Reasoning. *Law and Philosophy*, 2010, Vol. 29, No. 2. P. 159–187.
26. Rotunda R. D. Judicial Transparency, Judicial Ethics, and a Judicial Solution: An Inspector General for the Courts. *Loyola University Chicago Law Journal*. 2010. Volume 41. Issue 2. P. 301-325.
27. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2014 m. gruodžio 8 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui A. G. (Nr. 18 P-11).
28. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. vasario 5 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui J. S. (Nr. 18 P-1).
29. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. gegužės 11 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjui E. Ž. (Nr. 18 P-13).

30. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2015 m. birželio 15 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui V. A. (Nr. 18 P-14).
31. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2016 m. balandžio 4 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjui V. K. (Nr. 18 P-2).
32. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2016 m. balandžio 4 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjui V. K. (Nr. 18 P-5).
33. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. sausio 23 d. sprendimas atsisakyti iškelti drausmės bylą teisėjai I. Š. (Nr. 18 P-1).
34. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. kovo 13 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėju V. A. (Nr. 18P-2).
35. Teisėjų etikos ir drausmės komisijos 2017 m. lapkričio 6 d. sprendimas iškelti drausmės bylą teisėjai J. K. (Nr. 18 P-8).
36. Teisėjų garbės nuostatai, patvirtinti Teisėjų tarybos 2014 m. gegužės 30 d. nutarimu Nr. 13P-68-(7.1.2).
37. Teisėjų garbės teismo 2017 m. liepos 3 d. sprendimas Nr. 21P-2.
38. Teisėjų garbės teismo 2017 m. liepos 3 d. sprendimas Nr. 21P-3.
39. Teisėjų garbės teismo 2017 metų veiklos ataskaita. Prieiga internetu:
<http://www.teismai.lt/data/public/uploads/2018/04/tgt-ataskaita-2017-m.pdf>
40. Teisėjų garbės teismo 2016 metų veiklos ataskaita. Prieiga internetu:
<http://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teiseju-garbes-teismas/apie-garbes-teisma/177>
41. Teisėjų tarybos 2017 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. 13P-164-(7.1.2) „Dėl 2018 m. Teisėjų mokymo programų patvirtinimo“.
42. Teisininkų etika: nuo status quo pavyzdinio modelio link: kolektyvinė monografija (autorių kolektyvas: Gruodytė E., Berkmanas T., Kiršienė J., Kirchner S., Gervienė S., Szymanski Ch. F., Žižienė S., Veršinskas T., Malinauskas V.). Vytauto Didžiojo universitetas, 2016.
43. Wendley W. B. Impartiality in Judicial Ethics: A Jurisprudential Analysis. *Notre Dame J.L. Ethics & Pub.* 2008. Vol. 22. Issue 2. P. 305-323.
44. Wistrich A.J., Rachlinski J.J., Guthrie Ch. Heart Versus Head: Do Judges Follow the Law or Follow Their Feelings? *Texas Law Review.* 2015. Vol. 93. P. 855-922.
45. Žemaitis V. Etikos žodynas. Rosma. 2005.
46. Žiobienė E. Nacionalinės žmogaus teisių institucijos perspektyvos Lietuvoje. *Jurisprudencija.* 9 (111). 2008. P. 86-93.

EXPRESSION OF IMPLEMENTATION OF HUMAN RESPECT IN ACTIVITIES OF LITHUANIAN JUDGES

Žaneta Navickienė*
Mykolas Romeris University

Summary

The article highlights the integrity of values and analyzes the content of human respect as one of the most important principles of professional ethics of Lithuanian judges. The vectors of implementing this principle in practice are also analyzed. Practical implementation of professional ethics provisions is an integral part of the general judicial activity and a part of the strengthening of the image of the judiciary, which allows the public to assess not only the quantitative results of court activities, but also qualitative factors such as the person's expectations in defense of human rights, and, at the same time to assess the general level of public trust in courts.

The aim of the article is when analyzing the decisions of the Judicial Ethics and Discipline Commission, to examine the content of the principle of human respect and the main vectors of its implementation in practice. The article consists of two parts. The first part analyzes the essence and content of the principle of human respect. The second part, through the prism of the Judicial Ethics and Discipline Commission decisions, analyzes how this principle is implemented in practice.

The interpretation of the principle of human respect is bound by the judge's relationship with other persons. Respect for another person is integrally manifested through values such as exemplary conduct, attentiveness, tact, honesty, decency.

The analysis of the decisions of Judicial Ethics and Discipline Commission showed that there are violations in implementation of the principle of human respect in practice. Violation of the principle of human respect can be done both by the judge's active actions and inaction. It was also determined that the Judicial Ethics and Discipline Commission, when assessing compliance with the implementation of the principle of human respect often assesses in complex the internal attitudes of a judge as well as external actions.

In the context of implementing human respect, judge's behavior is most often assessed through the prism of the process participants as observers. Therefore, the role of the parameters of the judge's personality is especially emphasized – the importance of the need of emotional intellect and ethics for the language and culture of the judge. Therefore, it is necessary to constantly develop the parameters of the judge's personality. This could be developed and strengthened not only through the analysis and dissemination of the Commission's decisions, but also through various other didactic tools: Commission consultations, training with practical ethical issues analysis, etc.

Keywords: human respect, professional ethics, ethics principles, judge, Judicial Ethics and Discipline Commission

---

Žaneta Navickienė*, socialinių (teisė) mokslų daktarė, Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Policijos veiklos katedros docentė. Mokslinių tyrimų sritys: vidaus saugumas, ikiteisminio tyrimo subjektų kompetencija, ikiteisminio tyrimo organizavimas, profesinė etika.

Žaneta Navickienė*, PhD, Associate Professor of Police Activities Department, Public Security Faculty of Mykolas Romeris university. Research interests: internal security, competence of pre-trial subjects', organizing of pre-trial investigation, professional ethics.